

Pantha rhei

Vše plyne. Ale špatným směrem.

Anežka Chrudinová (I. kategorie, 1. místo)

Chodili sem každý den. Ať byla zima nebo nesnesitelné horko. Jeden den ale změnil jejich život od základu.

Je to zvláštní, ale všechno už odvál čas. Jako písek na poušti se osudy těch, co sedávali v tomto parku na dřevěných lavičkách a šeptali si něžná slováčka lásky, hýbou a mizí před očima.

Jednoho dne se z šumícího, beztvarého hloučku lidí vynořila postava. Byl to mladý chlapec. Dlouhý černý kabát mu splýval až na kolena. V levé ruce tiskl růži. Její hrdě vztyčený květ byl temně rudý. Měla ta růže znamenat lásku k nějaké dívce?

Mladík se usadil na nejbližší lavičku a sledoval lidi, šinoucí se po dlážděném chodníku. Jejich tváře vypadaly stejně.

Chlapec nervózně pohlédl k nebi. Nebe bylo plné mraků, ale i tak se přes ně dralo slunce. Překročil doleva. Je tam? Je tam někde mezi nimi? Mezi tou spoustou lidí? Oči mu těkaly ze strany na stranu. Klepal prsty o opěrátko odřené zelené lavičky.

Pak se konečně objevila. Byla to snad nejkrásnější dívka, jakou jsem kdy viděla. Dlouhé černé vlasy měla spletené do pevného uzlu, oči tmavé jako noční obloha, a přitom jako by v nich byly ukryty tisíce drobných hvězd. Zdálo se, že má ve tváři cosi židovského.

Ústa se jí roztáhla v upřímném, i když stydlivém úsměvu. Chlapec ji skoro objal, ale v poslední chvíli se zarazil. Podal dívce květinu:

„Pro tebe, Bašenko,“ a skousl spodní ret.

Bašenka sklopila oči. Byl krásný den, jejich setkání kazila jen mračna, která se jim bezohledně stahovala nad hlavami. Křečovitě tiskli ruce. Ale pře to všechno se těšili ze svého setkání. Oči jim radostí zářily.

Pak nastal večer. Lidé se rozprchli do svých domovů. Dívka a chlapec společně pozorovali noční oblohu. Šedá opona již zmizela a na tmavé jeviště vtančily hvězdy. Jejich ruce se k sobě pomalu přibližovaly, skoro se dotkly, ale pak náhle uskočily zpět a znovu se k sobě vrátily. Zdálo se, že dívku i chlapce ta stydlivá hra doteků baví.

Dny plynuly jako voda. Pozorný člověk si mohl všimnout, že nebylo dne, aby neseděli na lavičce u Špilberku pod mohutným stromem. Už nebyli tak stydliví. Jejich ruce se spojily.

Začínal podzim. Vítr foukal do listů, které se vždycky se šustěním převalilo na druhou stranu chodníku. Lidé připomínali zmatené mravence, kterým někdo bezohledně zapálil mraveniště. Pobíhali sem a tam, oči jim bezradně hleděly vpřed a každý jejich krok vyjadřoval jakousi vnitřní nerovnováhu, strach a nejistotu.

Bašenka upřela oči na chlapce. Chytla ho za ruku.

„Já se bojím,“ zašeptala.

Jako velká voda vtrhávali Němci do židovských bytů v Brně. Byl slyšet vyděšený křik. Ti, kterým ještě nebyl zabaven majetek, kterým ještě nedošel hrůzyplný dopis, si museli našít na oblečení žluté židovské hvězdy. Jejich prostor byl stále menší a menší. Začali se vyhýbat pohrdlivým pohledům, plivancům. Tisíce přátelství bylo zpřetrháno.

Chlapec a Bašenka se spolu sice vídali, ale méně než předtím. Riskovali.

Lidé ladili černým knoflíkem rádio a snažili se zjistit, jestli přichází pomoc.

Bašinčin prostor, celá ta volnost, byl zadupán. Nesměla do divadla, do biografu. Nakonec se mohli Židé scházet už jen v jediné kavárně v celém Brně. Bašenka byla zoufalá. Z jejího otce, jednoho z nejlepších lékařů ve středu Brna, a všech ostatních členů vážené židovské rodiny se stali štvanci. Árijské přítelkyně už nemohly Bašenku ani pozdravit. Zdravily se jen očima. Letným pohledem, který v očích Němců nic neznamenal. Pro Bašenku a její přítelkyně znamenal víc než cokoli jiného.

Židovští rodiče nechávali svoje děti v Československu v sirotčincích a prchali do Palestiny. Naivně věřili, že svoje děti ještě někdy v životě uvidí. Báli se, že je všechny zavraždí, když se budou pokoušet přecházet hranice.

Chlapec vzal do ruky pero a kus papíru. Hrot pera tuše vrzal po zmuchlaném kousku papíru.

22.listopadu 1942

Milá Bašenko,

už ani nemohu na prstech počítat, kolik dnů jsme se neviděli. Připadám si jako polomrtvý pocestný na poušti, který klopýtá v žáru slunce. A není cesty zpět.

Kolem nás umírá zbytečně tolik lidí. Proč?

Bašenko, mám takový strach, že už nikdy nic nebude tak jako dřív. Že tě nikdy neuvidím. Prosakují ke mně hrozná zpráva. Všechny židovské rodiny, co znám, jsou pryč. Jako by je prostě smetli. Celý den přemýšlím, jak Ti je. Myslím na Tebe bez ustání. Kéž by ta nesmyslná válka už brzo skončila!

Bašenko, nikdy jsem Ti neřekl přímo do očí, co pro mne všechno znamená: všechno, co je potřeba k tomu, aby člověk přežil jakékoliv útrapy. Jediné pomyšlení, že jsi (ale já nevím, kde!) mne drží nad vodou.

Jsem pořád s Tebou, má růžičko!

Tvůj

Oto Hanus

Dopis už Bašence nikdy nedošel.

Bašenka Abrahamová místo toho dostala 19. listopadu 1942 jiný dopis. Přinášel hrůzu, zoufalství, bezmoc. Četla ho pořád dokola.

„Ne! To nemůže být pravda! Kam to všechno zajde? Co ještě budeme muset podstoupit, aby nás konečně nechali na pokoji?“

Neplakala. Do kufru naskládala oblečení. Do síťované tašky jí maminka připravila potraviny. Celá Abrahamova rodina mlčela. Rty měli semknuté a po tvářích jim stékaly slzy. Proč jenom ona?

Bašenka se očima vpíjela do tváře svých rodičů a tří bratrů.

Maminka. Šedivé vlasy měla stejně jako dcera smotané do uzlu. Tvář jí zvlhla, vrásky se jí najednou prohloubily. Kůže jí zpopelavěla. Oči pohasly. Vzlykala.

Tatínek stál v pozadí a očima objímal dceru i maminku. Vypadal zbědovaně. Její tři bratři ji chtěli všichni obejmout. Měla kolem ramen, pasu a krku ovinuty tři malé kluky. Josef, Petr, Jan.

Bašenka si oblékla béžový kabátek, na hlavu si třesoucí rukou nasadila klobouk. Všichni šli s ní. Pomalu sestupovali ze schodů, které už dlouho nikdo nemyl. Prošli přes Hitlerplatz. Šli čím dál tím pomaleji. Sledovali její kroky, vlasy, které jí občas vypadly z uzlu... Jak mohli vědět, jestli ji ještě někdy uvidí?

Ve dvanáct hodin stála Bašenka na Sonnenfelderstrasse. Objala všechny členy svojí rodiny.

„Nikdy na mne nezapomeňte. Vždycky... vždycky na vás budu myslet. Vzkažte Otovi, že ho mám moc ráda, jestli ho někdy uvidíte.“

Stovky, ba tisíce očí tékalo vyděšeně kolem. Srdceryvný pláč, nářek, vzlyky, volání a především neuvěřitelně hustý vzduch protínaly hlasy řvoucích esesáků. Dítě odtrhli od matky, kterou objímalo.

Před sebou uviděla řadu několika nákladních aut překrytých plachtou. Do vozu se vstupovalo po žebříku. Stoupla na první schodek, druhý... Uvnitř se tísnila s mnoha dalšími... Všem bledly tváře, pohasínaly oči. Kam jedou? Přehrávali si v hlavě celý svůj život. Co všechno udělali špatně? Proč byli na své blízké někdy tak zlí?

Bože! Jak to, že život je tak strašně krutý? Proč trhá matku od dítěte? Bože! Bože? Bože...

Oto vytrvale čekal, jestli se Bašenka ozve. Chodil po městě a snažil se směřovat věci za potraviny. Bylo jich málo. Zhubl. Celá jeho rodina zhubla.

Čekání ho mučilo několik let. Každý den se budil s tíhou na prsou, že i on bude deportován. Třesoucími se prsty otvíral poštovní schránku. Netrpělivě přehrábl pár dopisů, které přišly. Někdy byla schránka prázdná. To býval Oto nejradš. Zaplavil ho pocit krásné jistoty, že tenhle den se už nemůže nic stát.

Příští dva roky se město stále zmítalo mezi hladem a dusivým strachem. Z nebe padaly stříbrné proužky. Býval slyšet křik nebo dupot desítek běžících do krytů. Domy se hroutily jako domečky z karet.

Lidé sedávali s rádií u uší, aby slyšeli něco aspoň trochu povzbudivého. Točili knoflíkem doleva a doprava, jak se snažili zachytit zprávy o tom, kdy už bude konec trápení. Z ulic se ozývala střelba. Koncem války se začaly proslýchat strašné věci. Nedalo se to ani poslouchat, když jste věděli o někom, kdo je v Mauthausenu nebo Osvětimi. Rvalo to srdce. Prosakovaly zvěsti o tom, jak mučili vězně v Osvětimi... Člověka svázali, strčili do malé bedničky a tam ho drželi, dokud se nezbláznil. Lidem tuhla krev v žilách. Nemohli usnout. To nemůže být pravda! Jak to? Bože, jak můžeš něco tak děsuplného dopustit? Lidé se přece mohou poučit i jiným způsobem. Proč za to musí trpět ti nevinní?

Otázky si kladli každý den a noc a nikdy nenašli odpověď. Upírali oči do černočerné tmy a tápali v ní.

Byl podzim 1945. Do prázdné ulice se vmotal jakýsi člověk. Trochu kulhal. V ruce nesl malý hnědý kufřík a těžce oddechoval. Pak rozevřel dřevěné dveře jednoho z domů a vešel dovnitř.

Vymláčená, rozbitá okna. V poškrabané schránce ležel už dlouho dopis. Býval kdysi bílý, ale časem zežloutl jako list na podzim. Otevřel jej a četl:

Bella Abrahamová zemřela dne 24. 3. 1943 v táboře Osvětim na tyfus.

Rozšířily se mu zornice a zapotácel se. Papír mu vypadl z ruky.

Každý den sedává shrbená mužská postava na lavičce pod brněnským hradem, ve stínu staletého dubu, který s ním sdílí jeho utrpení. Mužovy oči se upínají k jakémusi bodu někde v dáli a občas si setře slzu špinavým kapesníkem. Jeho ruka spočívá tam, kde kdysi sedávala ta, kterou měl rád.

Může být zima, podzim, jaro. Může pršet či sněžit. Ta truchlící postava tam sedí vždycky. Teprve když oblohu potáhne černý samet, začnou kroky muže skřípat na štěrku.

A druhý den už tu sedí zase.

Anežka Chrudinová, 15 let, Brno